

Saugių mokyklų deklaracija

Ginkluotų konfliktų poveikis švietimui kelia neatidėliotinus humanitarinius, vystymo ir didesnius socialinius iššūkius. Mokyklos ir universitetai visame pasaulyje yra bombarduojami, apšaudomi ir deginami, o vaikai, studentai, mokytojai ir akademikai – žudomi, žalojami, pagrobiami arba savavališkai sulaikomi. Švietimo įstaigos ginkluoto konflikto šalių be kita ko yra naudojamos kaip bazės, kareivinės ar sulaikymo centrai. Tokie veiksmai kelia mokiniams ir švietimo darbuotojams pavojų, atima daugybės vaikų ir studentų teisė į mokslą ir taip bendruomenės netenka pagrindo, ant kurio galėtų statyti savo ateitį. Daugelyje šalių ginkluoti konfliktai sunaikina ne tik mokyklų infrastruktūrą, bet ir ištisos vaikų kartos viltis bei ambicijas.

Išpuoliai prieš švietimą apima į švietimo įstaigas, mokinius, studentus ir švietimo darbuotojus nukreiptą smurtą. Išpuoliai arba tokių išpuolių grėsmė individams ir visuomenei gali sukelti didžiulę ilgalaikę žalą. Gali sumažėti mokslo pasiekiamumas, būti trikdomas švietimo įstaigų funkcionavimas arba mokiniai, studentai ir švietimo darbuotojai, baimindamiesi dėl savo saugumo, gali tiesiog neatvykti. Išpuoliais prieš mokyklas ir universitetus naudojamosi tam, kad ir toliau būtų skatinamas nepakantumas ir atskirtis – didinama lyčių diskriminacija, pvz., užkertant kelią mergaičių švietimui, kurstomi tam tikrų bendruomenių konfliktai, ribojama kultūrinė įvairovė, paneigiama akademinė laisvė arba teisė į asociacijas. Jei švietimo įstaigos naudojamos kariniams tikslams, didėja ginkluotų agentų keliami vaikų verbavimo ir išnaudojimo rizika, be to, vaikams ir jaunuoliams gali grėsti seksualinė prievarta arba išnaudojimas. Tačiau labiausiai didėja tikimybė, kad švietimo įstaigos bus puolamos.

Tuo tarpu švietimas gali apsaugoti vaikus ir jaunimą nuo mirties, sužalojimų ir išnaudojimo; nusistovėjusi tvarka ir švietimo suteikiamas stabilumas gali sušvelninti psichologinį ginkluotų konfliktų poveikį bei tapti jungiamąja grandimi su kitomis gyvybiškai svarbiomis paslaugomis. „Konfliktui jautriu“ galima pavadinti tokį švietimą, kuris neprisideda prie konflikto ir siekia prisidėti prie taikos. Švietimas yra esminis elementas plėtojant žmogaus teises ir laisves bei jomis mėgaujantis. Darysime viską, kas įmanoma, kad ten, kur suteikiamas švietimas, būtų saugu.

Sveikiname atskirų valstybių iniciatyvas, skatinančias ir ginančias teisę į mokslą bei siekiančias užtikrinti švietimo tęstinumą ginkluotų konfliktų metu. Nenutrūkstantis švietimas gali suteikti gyvybiškai būtiną informaciją apie sveikatą, o taip pat ir informacijos apie konkrečias grėsmes, kylančias ginkluotus konfliktus patiriančiose visuomenėse.

Teigiamai vertiname Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos darbą, susijusį su vaikais bei ginkluotais konfliktais bei pripažįstame stebėjimo ir pranešimo apie ginkluotų konfliktų metu kylančius šiurkščius pažeidimus vaikų atžvilgiu mechanizmų svarbą. Pabrėžiame Saugumo Tarybos 1998 (2011 m.) ir 2143 (2014 m.) rezoliucijos svarbą, kurioje, be kita ko, visos ginkluoto konflikto šalys skatinamos susilaikyti nuo veiksmų, galinčių apsunkinti mokslo pasiekiamumą vaikams, o valstybės narės skatinamos apsvaistyti konkrečias priemones, sulaikančias ginkluotąsias pajėgas bei nevyriausybinės ginkluotas grupuotes nuo naudojimosi mokyklomis, taip pažeidžiant taikytinas tarptautinės teisės nuostatas.

Skatiname *gairių dėl kariuomenės nesinaudojimo mokyklomis ir universitetais ginkluotų susirėmimų metu* tobulinimą. *Gairės* nėra teisiškai įpareigojančios, jose pateikiamos rekomendacijos yra laisvanoriškos rekomendacijos ir nekeičia galiojančios tarptautinės teisės nuostatų. Jos yra paremtos esama gerąja praktika, siekiant suteikti rekomendacijas, dar labiau mažinančias ginkluotų konfliktų poveikį švietimui. Vertiname pastangas platinti šias *gaires* bei skatinti ginkluotąsias pajėgas, ginkluotas grupuotes ir kitus susijusius dalyvius įgyvendinti jose pateiktas rekomendacijas.

Pripažindami teisę į mokslą ir švietimo svarbą skatinant supratimą, toleranciją ir draugystę tarp visų tautų; pasiryžę laipsniškai praktikoje stiprinti ginkluotą konfliktą patiriančių civilių, o ypač vaikų ir jaunuolių, saugumą; įsipareigoję bendradarbiauti, siekiant visiems užtikrinti saugias mokyklas; mes pritariame *gairėms dėl kariuomenės nesinaudojimo mokyklomis ir universitetais ginkluotų susirėmimų metu* ir:

- naudosis gairėmis, kaip galima labiau ir kuo tinkamiau inkorporuosime jas į vidaus politiką ir veiklos programas;
- dėsime visas pastangas, kad valstybės lygiu būtų renkami patikimi duomenys apie išpuolius prieš švietimo įstaigas, apie tokių išpuolių aukas ir apie mokyklų ir universitetų panaudojimą militaristiniams tikslams ginkluotų konfliktų metu, naudojant ir jau nustatytus stebėjimo ir pranešimo mechanizmus; lengvinsime tokių duomenų rinkimą; nediskriminuodami suteiksime aukoms pagalbą;
- tirsime įtarimus dėl taikytinos nacionalinės ir tarptautinės teisės pažeidimų, prireikus tinkamai patrauksime kaltininkus baudžiamojon atsakomybėn;
- kursime, priimsime ir skatinsime „konfliktui jautrų“ požiūrį į švietimą tarptautinėse humanitarinėse ir vystymo programose, o esant reikalui – nacionaliniu lygmeniu;
- sieksime užtikrinti švietimo nenutrūkstamumą ginkluoto konflikto metu, remsime ugdymo įstaigų atkūrimą, o turėdami galimybes – teiksime pagalbą ir prisidėsime prie tarptautinio bendradarbiavimo ir paramos programų, kuriomis siekiama išvengti arba reaguoti į išpuolius prieš švietimą, apimant ir šios deklaracijos įgyvendinimą;
- remsime JTO Saugumo Tarybos pastangas sprendžiant su vaikais ir ginkluotais konfliktais susijusius klausimus bei JT Generalinio Sekretoriaus specialiojo atstovo vaikų ir ginkluotų konfliktų klausimams bei kitų JT organų, subjektų ir agentūrų pastangas; ir
- rengsime reguliarius susirinkimus, kviesimės susijusias tarptautines organizacijas bei civilius žmones, kad galėtume peržiūrėti šios deklaracijos taikymą ir vadovavimąsi *gairėmis*.